

István Hertelendy
Erich Maria Remarque Budapesten
Magyarország (Budapest, HUN)
10.05.1936, Seite 16

Original: New York University, Fales-Library, Remarque-Collection
Signatur: R-C 8A.10/006

Erich Maria Remarque Budapesten

Beszélgetés a »Nyugaton a helyzet változatlan« világhírű írójával

(A Magyarország tudósítójától.)

Bozontos, nagy, szőke szemöldöke alatt összecsipi kutató kék szemét, aztán ráfeledkezik a hegyoldal mérgeszöld gesztenyefáinak fehér és piros virággyertyáira ebben az égő, füledt nyáreleji délelőttben. Barna-piros arca kiesít kutatva fordul felém aztán és összébbvonva derekán a bolyhos, bő fürdőköpenyt, mosolyogva kérdi:

– *Honnét ismert rám?*

Mondom, hogy képeken láttam, ritkán ugyan, mindig abban a merev, szembenéző pózban, mely a »*Nyugaton a helyzet változatlan*« reklámlapjairól szuggerálta az emberbe: *ez az ember mindenkinél többet látott a háborúban. Ez az ember: Erich Maria Remarque.*

– Most persze beszélgetnünk kellene – mondja és cigarettára gyújt, óvatosan tartva ideges, nikotin-sárga ujjai közt a karesú dohányrudacskát – *nem szeretek interjút adni, évek óta nem adtam. Azt se szeretem, ha fényképeznek, négy éve nem készült rólam kép. A fotografálás szerencsétlenséget hoz!*

– *Nem kell interjúm, – mondom – csak beszélgessünk.*

– Jó, – válaszolja – az sokkal kellemesebb is. Mert az interjúnak bizonyára az volna az első kérdése: *mit csinál Budapesten? Bizony Isten nem tudom, hogy mit csinálok.* Semmit. És fürdöm egy kiesít, a reumám ellen. Egészen véletlenül jöttem ide. Bécsben voltam. Hallom, hogy Budapest. *Lit még sohse voltál, mondom magamnak.* És eljöttem.

– Tetszik?

– *Gyönyörű, de ezt maga sokkal jobban tudja.* Csak három napja vagyok itt, alig láttam valamit. Igen hálás lennék, ha megmondaná, hogy *korá menjek.*

Budapesti kalauz, öt tömör mondatban, néhány név és telefonszám a cigarettás dobozon.

– Köszönöm, – mondja – ez nagyon jó. *De szeretnék vidékre is menni.* Közelről akarom látni a magyarságot, falún, egyszerű emberek közt. Valamit olyat mondjon, ahol *sok a ló, levegő, magányosság.*

Mondom. Aztán ő *kérdez, de nagyon sok állító mondattal.* A kérdéseiből mindig kibujik a riporter, ki adatokat tud: tudja, hogy miből él a magyar munkás, milyenek az általános viszonyok: és most azt szeretné tudni a kérdésein át, hogy mi is tulajdonképpen ez az ország. Majd a maga szakmájából kérdez.

– *Én is uiságíró voltam, talán tudja, éveken át.* És ezért beszélgetek szívesen magával. Maga is riporter, én is. Azzal a különbséggel, hogy *nekem már sikerült.* Szerencsém volt. Ez valahogy úgy van, mint a nappal; hirtelen rávetődik az emberre és akkor *észreveszik.*

Kicsit gondolkodik, egy újabb cigarettára gyújt a még égőről és folytatja:

– Tudja, félek az irterjútól, de nem tagadhatom meg. mert azt mondanák: *na persze, ez a Remarque, fölvitte az Isten dolgát, most már nem áll szóba senkivel.* Azért félek tőle, mert mit mondjak? Az író, ujságíró is csak olyan ember, mint a többi. *Dolgozik, mestersége van, mint a szabónak, vagy suszternek.* Ő sem tud mást, mint a maga szakmáját. És erről beszéljek fellegős, költői és légies mondatokban? Miért? Hogy kinevessen aztán? Mint én azokat a fel-fuvalkodott kakasokat és hülyéket, akiket riporter koromban ismertem és akik világotmentőkérdésekről értekeztek cikkeimben a nagyközönség számára.

Gúnyosan, de igen szívből jövő humorral mosolyog, azzal a biztos érzéssel, hogy igaza van. Kérem, hogy dolgozik-e valamin?

– *Igen. Regényt írtam, még nem vagyok vele egészen készen, nagyon hosszú, húznom kell belőle és similanom egy kicsit.*

– A tartalma?

– *Se háború, se politika.* Emberek sorsa, akik dolgoznak és élnek. Talán az őszre megjelenik.

– *Címc?*

– *Még nincs.*

– Németország?

– *Hat éve nem voltam ott.* Svéjcban élek. Locarno mellett van egy kis házam. Igen csinos, mondják. Hogy miért kellett eljőnnöm Németországból. *Azt ők sem tudják talán.*

– *Politikal?*

– *Isten mentsen tőle.* A politika csak árt a művészetnek. Az ember legyen író, vagy riporter, legyen szemé, lászon mindent, de *ne politizáljon.* Persze megesik, hogy aztán valamelyik könyvével politikát csinál, de *ezt akaratlanul tegye,* mert *az ilyen szándék megöli a művészetet.* *Én sem akartam politikát a »Nyugaton a helyzet változatlan« ban.*

Beletúr simán hátrafésült szőke hajába és kiesit álmos, jóleső hangon mondja:

– *Annyi jobb dolog van a világon, mint a politika, miért ragaszkodjék hát hozzá az ember?*

Aztán a magyar irodalom.

– *Úgy látom, – mondja – hogy a magyar irodalom most kezd nemzetközi súlyt kapni.* Általában, ahol *megfordulok a világon, magyarba ütközöm.* Mondja: *maguknál mindenki művész?*

– Kit ismer a magyarirodalomból?

– természetesen a színpadi szerzőit elsősorban. *Molnárt, Lengyel Menyhértet, Zilahyt.* A prózáírók körül *Körmendit és Márai Sándort.*

Óvatosan órá terelem a beszélgetést, kerüli ezt a témát, de *ökénytelenül is beleesik a csapdába.*

– *Az úgy volt, – mondja – hogy a »Nyugaton a helyzet változatlan« után sorra jöttek az emberek: ilyen jót soha többet nem fog írni* Hagyja is abba. Mit tagadjam, megrendültem egy kicsit, de *aztán rájöttem, hogy igazságuk van és mégsem hagyom abba,* hiszen *Goethe sem írt örökké remekműveket.*

– *Az ember, az íróra is vonatkozik, dolgozzék, szakadatlanul és megállás nélkül.* Hiszen *munka nélkül nem is lehet élni.* Lehet, hogy az első siker után *tíz esztendeig nem sikerül neki semmi,* de *aztán megint fog jót írni.* És ha nem? Már csak *azért az egy könyvért is érdemes volt élni.*

– Azt azonban ajánlom minden írónak, hogy *legyen néhány évig ujságíró*. Három okból: először *megtanulja látni az életet*, másodsor *ítélete lesz*, harmadszor – és ez a legfontosabb – *megtanulja, hogy amit leirt, nem százszázalékig szentírás; nem fogja túlbecsülni önmagát és nehézség nélkül meg tud majd válni munkái gyöngébbik részétől, épúgy, mint régen a szerkesztőségben, ahol szemrebbenés nélkül húzott ki cikkeiből hasábokat, mert nem fért a lapba és mert – utólag rájött: jobb is, – hogy nem fért*.

Megint rágyujt.

– Mennyit dohányzik?

– Harmine-negyven szivart egy nap. Sok? Dehogy, *csak tüdő keli hozzá*.

Aztán lassan feláll Erich Maria Remarque, a »Nyugaton a helyzet változatlan« szerzője, ez a szerény, mosolygós, pirosarcú, szőkeharjú világcsavargó. Keményen kezetszorítunk.

– A viszontlátásra, – mondja és lassan megindul ibolyaszínű fürdőköpenyében, nagy rakás ujságjával a hóna alatt a fürdő felé, csöndesen cigarettázva a napfényben, akár a többi ráérő, sütkérező fürdővendég, egy világsiker súlyával a vállain, de szigorú inkognitóban, hiszen csak a reumáját fürdeti.

Hertelendy István